

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

หากกล่าวถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบผสมซึ่งหมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะทั้งส่วนที่เป็นแบบทุนนิยมและส่วนแบบที่เป็นสังคมนิยมกล่าวคือ เศรษฐกิจไทยเป็นระบบที่ยอมรับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลเอกชนสามารถประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจได้โดยเสรี มีการแข่งขันที่ค่อนข้างเสรี หน่วยธุรกิจส่วนใหญ่ทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เป็นหน่วยธุรกิจของภาคเอกชน ส่วนหน่วยธุรกิจที่เป็นของรัฐก็มีอยู่บ้าง เช่น รัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวกับสาธารณูปโภคและสถาบันการเงินของรัฐ อย่างไรก็ตามประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่ค่อนข้างไปทางทุนนิยมเพราะรัฐได้ลดบทบาทในกิจกรรมการผลิตลงมาก นอกจากนี้ความเข้มแข็งของภาคเอกชนที่มากขึ้น ทำให้ธุรกิจภาคเอกชนมีบทบาทต่อการผลิตในประเทศมากขึ้นตามลำดับ มีการขยายฐานการผลิตสู่ชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อต้องการทรัพยากร ปัจจัยการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนของชุมชนจากชุมชนนั้นๆ ในการเพิ่มปริมาณการผลิต และท่ามกลางการแข่งขันสูงของภาคธุรกิจนั้น ทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่จำกัดหรือการใช้ทรัพยากรโดยไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดเพื่อให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดในขณะที่ผู้เป็นเจ้าของการผลิตหรือคนในชุมชนในแหล่งผลิตนั้น ได้รับผลกระทบจากการแข่งขันอันได้แก่การถูกกีดกันและแย่งชิงทรัพยากรไป เพื่อผลประโยชน์ของธุรกิจภายใต้ระบบทุนนิยม ทรัพยากรทุกอย่างถูกแปรให้เป็นสินค้า ภูมิปัญญาที่เคยสั่งสมมาถูกแปลงให้เป็นทุน ทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ชาญชัย ใจรักประภาสุข, 2552)

ในเวลาต่อมาได้มีการเรียกร้องให้เกิดการพัฒนาโดยใส่ใจด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นอกเหนือจากการให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว นอกจากนี้ยังรวมไปถึงแนวคิด ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจหรือ Corporate Social Responsibility ที่ได้สร้างความตื่นตัวแก่ธุรกิจต่างๆ ให้คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในและนอกกิจการอย่างเท่าเทียมกัน

การให้ความสำคัญกับชุมชนถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะชุมชนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถือเป็น Key Stakeholder ที่สำคัญ เพราะถ้าธุรกิจมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับชุมชนก็จะไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้หรือดำเนินต่อไปได้แต่มีปัญหา ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับชุมชน

เหมือนจะเป็นเรื่องง่ายไม่สลับซับซ้อน แต่แท้จริงแล้วมันกลับเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก เพราะการที่จะทำให้อุทธรกิจอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างราบรื่นนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งสองฝ่ายคือ ทั้งธุรกิจและชุมชนต้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ธุรกิจต้องดำเนินธุรกิจที่ไม่เบียดเบียนชุมชน มีความรับผิดชอบต่อชุมชน เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีของชุมชนที่มีต่อธุรกิจ และให้ทั้งสองฝ่ายเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

เทศบาลตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับหน่วยธุรกิจจากการที่ธุรกิจขยายตัวไปสู่ชุมชนเพื่อต้องการเพิ่มกำลังการผลิต ทั้งนี้เทศบาลตำบลห้างฉัตรยังมีธุรกิจทั้งครอบคลุมทั้ง 3 ภาคการผลิต คือ ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แบ่งประเภทธุรกิจออกเป็น 3 ประเภท คือ กลุ่มวิสาหกิจ สหกรณ์ และธุรกิจภาคเอกชน และเนื่องจากในปัจจุบันการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจกับชุมชนนั้นยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงต้องการที่จะรวบรวมข้อมูล โดยเลือกเทศบาลตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเป็นพื้นที่ตัวอย่าง และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษารวบรวมจัดทำเป็นเนื้อหาให้กับหน่วยงานหรือผู้ที่สนใจนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเชื่อมโยงของธุรกิจกับชุมชน ทั้งในระดับภายในชุมชนและระดับภายนอกชุมชน ว่ามีใช้ปัจจัยการผลิต การจ้างงาน การกระจายผลผลิต และความรับผิดชอบต่อชุมชนอย่างไรบ้าง

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อให้หน่วยงานหรือธุรกิจนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาศักยภาพธุรกิจในท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม
2. เพื่อให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาประเทศต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของธุรกิจกับชุมชน โดยเลือกพื้นที่การศึกษาคือ เทศบาลตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ซึ่งมีธุรกิจที่ได้รับการบันทึก

ข้อมูลไว้กับสารสนเทศประจำอำเภอห้างฉัตรทั้งสิ้น 233 ราย จำแนกประเภทธุรกิจเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เครือข่ายชุมชน วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน 23 ราย 2) สหกรณ์ 1 ราย คือ สหกรณ์การเกษตรห้างฉัตร 3) ธุรกิจภาคเอกชนที่มีภาระชำระภาษีโรงเรือนและที่ดินทั้งหมด 209 ราย โดยทั้ง 209 รายนี้ประกอบไปด้วยภาคการผลิต 42 ราย ภาคบริการ 57 ราย ร้านค้า 71 ร้าน ร้านอาหาร 33 ร้าน ตลาดสด 6 ตลาด

โดยจะทำการเลือกธุรกิจตัวอย่างดังนี้

1.) เครือข่ายชุมชน วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน 9 เครือข่าย

2.) สหกรณ์ 1 สหกรณ์

3.) ธุรกิจภาคเอกชน การศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาเฉพาะ ภาคการผลิต ร้านค้า และตลาดสด

โดยจะเลือกธุรกิจตัวอย่างดังต่อไปนี้ ภาคการผลิต 5 ธุรกิจ ร้านค้า 7 ร้าน ทั้งนี้เลือกจากจำนวนทั้งหมดมาในสัดส่วนร้อยละ 10 โดยประมาณ ซึ่งจะเลือกการผลิตและร้านค้าที่ครอบคลุมทุกประเภท และตลาดสด 3 ตลาดในสัดส่วนร้อยละ 50 จากจำนวนตลาดทั้งหมด

สาเหตุที่เลือกศึกษาเทศบาลตำบลห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เพราะจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า อำเภอห้างฉัตรมีประเภทธุรกิจที่หลากหลาย ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ จึงทำให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตและการกระจายสินค้าในรูปแบบและกระบวนการที่แตกต่างกันไป รวมทั้งความรับผิดชอบที่มีต่อชุมชนด้วย ดังนั้นทำให้การศึกษาความเชื่อมโยงของธุรกิจกับชุมชนในพื้นที่อำเภอห้างฉัตรจะให้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจทุกประเภท